

אל תקרי הליכות אלא הלכות

תשובות מגליון קודם

ג. מה סדר חשיבות העליות לספר תורה?

על פי הסוד העלייה החשובה ביותר לתורה היא עליית שיש. (שער הכוונות דף עג ע"ד, פרי עץ חיים שער השבת פרק יט, שו"ת חתם סופר או"ח סי' שו. ועי' מ"א סי' רפב ס"ק ט, שהביא סמך לכך מהזוהר שלח לך עמ' שיב). אחריה עליית שלישי. (שער הכוונות שם ופרי עץ חיים שם). אחריה עליית כהן. (שם). אחריה עליית לוי. (שם). אחריה עליית רביעי. (שם). אחריה עליית חמישי. (שם). אחריה עליית שביעי שהיא הפחותה ביותר בחשיבותה מעליות התורה. (שם). ועל פי הפשט עליית שלישי היא העלייה החשובה ביותר לתורה. (שו"ת חתם סופר שם. ועי' טור יו"ד סי' ת, שר"ת היה רגיל לעלות לתורה לעליית שלישי).

ד. מי שלא הספיק לומר 'ברוך שמי' בעת פתיחת ההיכל, מתי יש לו לאומרו?

כתב אליה רבא (סי' קלד ס"ק ד) בשם סדר היום (עמ' מ): "אם לא אמר 'ברוך שמי' בשעת הוצאת ספר תורה, יאמר אותו כשפותחין אותו לפני העם".

ומשנה ברורה כתב (שם ס"ק יג) בשם האחרונים: "ומנהג העולם לומר 'ברוך שמי' בשעת הוצאת הספר תורה... ואם לא אמרו בשעת הוצאתו, יוכל לאמרו עד שעה שפותחין לקרותו".

ונראה שסדר היום כתב את דבריו לנוהגים להגביה את ספר התורה לפני הקריאה, והורה לאלו שלא אמרו 'ברוך שמי' בעת פתיחת ההיכל, לאומרו בשעת ההגבה. ואילו משנה ברורה כתב את דבריו לנוהגים להגביהו לאחר הקריאה, והורה לנ"ל לאומרו עד שפותחין את ספר התורה לקרותו. (עי' בספר גם אני אודך תשובות הרב חליהו ח"ג סי' נו).

ה. באיזו יד יש לאיטר יד (שמאל) לאחוז את ספר התורה בעת ההולכה?

כתב משנה ברורה (סי' רפב ס"ק א): "והנותן ספר תורה והמקבלו צריך שיהא בימין, ואפילו אם הוא איטר יד אין לשנות בזה". והטעם שער הציון (שם אות ב): "הטעם משום שהתורה ניתנה בימין שנאמר (דברים לג, ב): "מימינו אש דת למו".

וי"א שיש לו לאחוזו ביד שמאל. (פמ"ג א"א סי' קלד ס"ק ה) וי"א שלעניין אחיזת ספר התורה יש לו לאחוזו ביד ימין, ואילו להוציאו מהיכל יש לו להוציאו ביד שמאל. (שער אפרים שער י)

הלכה: כסברה ראשונה. (כי בו שבת סי' רפב סעי' ח)

ו. אם אין בבית הכנסת בשבת כהן שהוא גדול, אלא רק כהן קטן מגיל מצוות שהגיע לגיל חינוך, האם יעלוהו לעליית כהן?

י"א שאין לעלותו, שכן "וקדשתו" (ויקרא כא, ח) לא נאמר בכהן קטן, שהרי כתוב בתריה (שם): "כי את לחם אלקיך הוא מקריב", וקטן לא בר עבודה הוא. (מ"א סי' רפב ס"ק ו, משנ"ב שם ס"ק יב שכן נוהגין). וכן נוהגים בני אשכנז. (כי בו שבת שם סעי' נד).

וי"א שיעלוהו. (שערי תשובה סי' ס, שו"ת מהר"ט סו"ס קמה, רדב"ז ח"א סי' תקסו [רק אם אין שם תלמיד חכם], ערוה"ש סי' רפב סעי' ט, חזו"ע שבת ח"ב עמ' רמט, ערך השלחן סי' קלה, שם סי' רפב ס"ק ו, שו"ת משפטי עוזיאל מה"ח או"ח סי' יד, שו"ת שמש ומגן ח"א סי' מ). וכן נוהגים הספרדים. (כי בו שבת שם).

[ועי' שערי אפרים (שער א סעי' כט) שכתב שכאשר אין כהן גדול באקראי אין לעלותו. אולם כאשר אין כהן גדול בקביעות כגון במושב קטן וכדומה, מותר לעלות כהן קטן שהוא סמוך לגיל מצוות, אבל לא קטן ממש].

[ועי' בפוסקים מה הדין בזה בימים שיש בהם ג' או ד' עולים לתורה].

ז. מה הדין בשאלה הנ"ל כאשר אין בבית הכנסת גם לוי, האם יעלו את הכהן הקטן לעליית כהן ולוי?

כתב ערוך השולחן (שם): "... אבל כשאין לוי, שיקרא הכהן הקטן שני פעמים ודאי אינו נכון".

א. יהודה התרגל להמר בקזינו סכומי כסף גדולים רח"ל. והנה לאחר שהוא הפסיד דמים רבים, נשבע יהודה בבניו שלא יניח את רגליו עוד בקזינו לעולם, וברוך ה' עמד הוא בשבועתו ונגמל מההימורים. לאחר מספר שנים ביקש יהודה מהרב שיעשה לו התרת נדרים, בכדי שהוא יוכל להיכנס לקזינו ולהמר שם סכום כסף קטן, לשם תאוות המשחק ולא לשם רוח, ובכדי שלא יהיה חשש שהוא ימשיך שוב אחזר תאוות הרעה להמר סכומי כסף גדולים, הוא התחייב בפני הרב שאשתו תיכנס איתו לקזינו בכדי לשומרו. האם מותר לרב להתיר את שבועתו של יהודה? (יצוויין שיחודה הצהיר בפני הרב, שהוא מתחרט שנשבע שלא יניח את רגליו עוד בקזינו לעולם ולא לזמן קצוב)?

מעיקר הדין אדם שנשבע בבניו אין שבועתו חלה, שכן כדי שתהיה חלות לשבועה, צריך שהנשבע ישבע בשם ה'. [והן אמת שאדם שנשבע 'בסתם' מבלי להזכיר במי הוא נשבע, כוונתו להישבע בשם ה' והשבועה חלה. אבל כשהוא נשבע בדבר אחר כגון שנשבע בשמים או בנביא מן הנביאים אין שבועתו חלה, כמבואר במשנה (שבועות לה). ובשו"ע (יו"ד סי' רלו סעי' ו). וכן אדם שנשבע באדם מסוים אין שבועתו חלה, כמבואר ברדב"ז על הרמב"ם (הלכות שבועות פרק יג הלכה ג)]. ומכל מקום מראים לו שזו שבועה בכדי שלא יבא לנהוג קלות ראש בזה, ומצריכין לו התרה. ובאמת אילו יהודה היה נשבע ב'סתם' שלא יכנס לקזינו (שכאמור שבועתו חלה), לא היה ניתן להתיר לו את השבועה, שאף שבעלמא מעלת חרטה כדי להתיר שבועה (כגון שאמר: "אילו הייתי יודע שאני עתיד להתחרט לא הייתי נשבע"), הרי בנידון השאלה הוא לא התחרט על השבועה ואדרבא שמח שנשבע, שכן בזכות שבועתו הוא נגמל מההימורים בקזינו. (ואמנם יש אומרים שיכול לומר שהוא מתחרט על כך שנשבע לעולם מבלי להגביל את שבועתו בזמן, שאילו היה יודע שעתידי להתעורר אצלו הרצון להיכנס לקזינו שוב, הוא היה מגביל את שבועתו בזמן. אולם למעשה מוכח מהראשונים (ר"ן נדרים כא: ד"ה אמר ליה לא, רא"ש שם ד"ה ורב הונא) שאין זה חרטה, ואין אפשרות להתיר את השבועה בכהאי גוונא, שכן אין נחשב חרטה אלא כשמתחרט על כול השבועה כולה). [והנה כל הנ"ל הוא לפי הפוסקים שסוברים שאין איסור להשתתף בקניית כרטיסי הגרלה של מפעל הפיס, אולם לדעת מר"ן הגר"ע יוסף זצ"ל שהנ"ל אסור לבני ספרד (שו"ת יבי"א ח"ו ח"מ סי' ו) כדעת השו"ע (סי' שע סעי' ג), הוא הדין בזה להימור בקזינו, ולפי זה אסור לרב להתיר את השבועה. (והוא הדין בקזינו ששייך לגוי, שכן נוטל כספים של יהודים מהממרים שם, וזה חשיב אבק גזל). ואמנם חזר בו מר"ן הגר"ע יוסף מפסק זה כמבואר בספר עין המשפט (עמ' תרמה), אולם מה שחזר בו הוא רק אודות כרטיסי הגרלה של מפעל הפיס, מפני שאחרים מסוימים משמשים לצורכי צדקה וכדומה, מה שאין כן הימור בקזינו]. (מהר"ג אפרים כהן עמאש שליט"א, אב"ד זכור לאברהם ביתר עילית).

ב. לקראת שבת ל"ג בעומר שכר ניסים צימר באתרא קדישא מירון, ושילם עבורה מקדמה של 500 ש"ל. בערב שבת יצאו הוא ובני משפחתו באווירת רוממות לכיוון מירון, והוא כפי הנראה ניסים לא נשמע לדברי גדולי הדור, שחוזרים ומתריעים כי יש להימנע מלצאת לנסיעה בערב שבת, באופן שיגיע למחצו חפצו סמוך לכניסת השבת, ועל כן יצא באיחור רב מביתו. כשהגיעה המשפחה ליעדה היה זה ממש בשעת השקיעה, ומה עכשיו? בצימר היתה משפחה אחרת. התברר שבעל הצימר הבחין שניסים אינו מגיע, ורגעים ספורים לפני כניסת השבת השכיר את הצימר למשפחה אחרת. איזו משפחה תשהה בצימר בשבת?

נאמר בגמ' (ב"מ עז): שהמוכר חפץ לחבירו והקונה עשה כבר פעולה לקנותו, כגון נמשך או הגביה את החפץ, אלא שהוא עדיין לא קיבל מהקונה את התשלום עבור המקח, והוא נכנס ויוצא ומחזיר אחר הקונה שיתן לו את הכסף המגיע לו, אזי הקונה לא קנה עדיין את המקח, ('עייל ונפיק אזוזי - לא קני'), משום שאין המוכר מסכים למוכרו טרם שמקבל את המחיר המלא של החפץ. וגם בענייננו בעל הצימר 'עייל ונפיק אזוזי', ואינו מוכן בשום אופן להפסיד את דמי שכירות הצימר במועד כה רוחני - ערב הילולת רשב"י, ורוצה להפיק רווחים הגונים משכירות הצימר שלו, ולאחר שהאין המתין והמתין לניסים והוא לא הגיע מחמת פשיעת יציאתו בשעה מאוחרת לדרך למירון, אם כן במצב שכזה יכול היה בעל הצימר להניח ונסים הסתם ניסים כבר לא יופיע, והצימר שלו יישאר ריק בשבת, וגם לאחר השבת הוא לא יוכל לגבות את הפסדו מניסים, כי הוא איננו מכיר, ומכיון שכל שכירותו של ניסים היתה כמותנית בכך שיגיע בזמן סביר לפני כניסת השבת, ממילא אם לא יופיע בזמן, רשאי בעל הצימר לבטל את שכירותו ולהשכיר את הצימר שלו למשפחה אחרת. ואם כן השוכרים השניים זכו בשכירות הצימר, ובעל הצימר ישיב לניסים את דמי המקדמה שקיבל ממנו. (ונראה שכל הנ"ל הוא רק על צד שבעל הצימר לא יכול היה להשיג את ניסים בטלפון, בכדי לבדוק איתו אודות הגעתו) (ופרו מותק במדבר עמ' 38. מהר"י זילברשטיין שליט"א. ע"ש).

אל תקרי הליכות אלא הלכות

שאלות

(תשובות יינתנו בגליון הבא)

- א. הורי החתן והכלה חתמו על התחייבות, שלפיה הם יעניקו מתנה לזוג בעת קניית הדירה, סך של 100,000 ש' כל צד. לאחר החתונה הורי החתן הבחינו שהכלה מרחיקה את בנם מהם, ואינה רוצה בקשר עמהם, עד כדי כך שהיא אפילו מסרבת שהורי החתן יראו את התינוקת שנולדה להם בשעה טובה ומוצלחת, וכך הלכה לה הקטטה והעמיקה. לאחר זמן מה ביקשו הזוג לקנות דירה, ועל כן הם פנו בבקשה להורים לממש את התחייבותם. הורי החתן סירבו ליתן את הכסף, בטענה שלא על דעת זה הם התחייבו. ואילו המחותנים טוענים שהתחייבות הייתה ללא כל תנאי, ולכן עליהם לשלם את הכסף. מה הדין?**
- ב. לקראת ל"ג בעומר שכרו בני הקהילה מתחם ב- 3,000 ש', בכדי שיוכלו להדליק מדורה ולערוך מסיבה לכבוד התנא הקדוש רשב"י. לקראת מעמד ההדלקה המרומם רב הקהילה קיבל את הלפיד לידו, והחל בהצתת האש. והנה לא חלפו מספר רגעים והופיעו במקום רכבי משטרה ומכבי אש. התברר שבאותו שבוע שרר שרב כבד בארץ, ועל כן יצא צו איסור הצתת מדורות מחשש לאסונות רח"ל. הכבאים מיהרו לכבות את האש, והשוטרים הזהירו לבל תהיה הדלקה שנית. בני הקהילה דורשים מהמשכיר את כספם בחזרה, ואילו השוכר טוען שבני הקהילה יכולים להדליק מדורה בתוך חבית ולרקוד סביבה. מה הדין?**
- ג. האם חתן בר מצוה שטרם מלאו לו י"ג שנים שהגיע לבית הכנסת, עולה למניין ג' העולים לתורה?**
- ד. מי ששכח לומר 'ברכו את ה' המבורך' ובירך את ברכת 'אשר בחר בנו'. כיצד יש לו לנהוג?**
- ה. ביום שיש בו שני ספרי תורה האם יש לעשות הגבה בשניהם?**
- ו. מדוע נהגו לכסות את ספר התורה בין גברא לגברא?**
- ז. מה הטעם לשבעה עולים לתורה בשבת?**

כינור חידתי

שאלת השבוע:

איזו מילה מהמקרא בת 3 אותיות בלבד, ניתן להרכיב ממנה 11 מילים שונות?

פתרון החידה מגליון קודם:

- שאלה:** בזמן שבית המקדש היה קיים, היו מקטירים בכל יום קטורת על מזבח הפנימי, אימתי הקטירו קטורת על מזבח החיצון?
- תשובה:** בקורבנות הנשיאים לחנוכת המזבח, הביאו "כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת", וכתב רש"י (במדבר ז, יד): 'לא מצינו קטורת ליחיד, ולא על מזבח החיצון אלא זו בלבד, והוראת שעה היתה'.
- (מסדרת הספרים הנפלאה ופריו מתוק)

העלון מוקדש לע"נ: הרב רפאל בן דניאל ז"ל, ר' יעקב בן שפרה ז"ל, לוי בן יוכבד ז"ל, שרה מייטא בת מלכה, ולהבדיל לרפואת יצחק בן תמר. לקבלת העלון במייל: S6629700@gmail.com להערות והארות הרב סימן טוב רוזן שליט"א 0548432105.

נא לא לעיין בזמן התפילה

מצוה קס"ז: 'שלא יאכל טמא מן הקודשים'

משורשי המצוה, מה שכתבנו למעלה (מצוה צה - גליון מס' 171 ומצוה צח - גליון מספר 172), לקבוע בנפשותינו יראת המקדש וקודשיו, ולכן אין ראוי שיאכלום רק הטהורים, כי הטהרה מעלה וכבוד באדם כידוע לכל מבין.

מצוה קס"ח: 'מצות קורבן יולדת'

משורשי המצוה, כדי שתתעורר מתוך הפעולה לתת הודאה לה' ברוך הוא, שהצילה מחבלי יולדה שהוא דבר נס. ועוד אמרו ז"ל (נדה לא): (שהאישה קופצת ונשבעת בעת ציריה שלא תזקק עוד לאיש, ולפיכך צריכה כפרה, ועל כן יקרא קורבנה חטאת, ונאמר בו (ויקרא יב, ח): "וכפר עליה הכהן").

מצוה קס"ט: 'מצות ענין טומאת מצורע'

משורשי המצוה, לקבוע בנפשותינו כי השגחת ה' ב"ה פרטית על כל אחד ואחד מבני אדם, וכי עיניו פקוחות על כל דרכיהם, כמו שכתוב (איוב לד, כא): "כי עיניו על דרכי איש וכל צעדיו יראה". ולכן הוזהרנו לתת לב אל החולי הרע ולחשוב כי החטא גרם אותו, וכבר אמרו ז"ל (ערכין טו, שם טז): ספרי דברים כד, ט) כי החטא לשון הרע יבוא ברוב, ולא ניקחנו דרך מקרה. ויש לנו לבוא אל הכהן שהוא העומד לכפרת החוטאים, ועם חברת המכפר אולי יתרחק בתשובה ויוסגר קצת ימים, כדי שישגיב אל ליבו ענייניו במתוך ויפשפש במעשיו, ולפעמים יוסגר שני הסגרין, שמא הרהר תשובה ולא תשובה שלמה לגמרי, כאילו תאמר על דרך משל שחשב להתחזיר מחצית גולתו, ואז יתחדש בו ה' קצת סימנים שיוסגר שנית, אולי ישלים תשובתו ויטהר לגמרי. וכל ענין הסגרין אלו אולי יורה השגחתו ב"ה על כל דרכי האדם אחת לאחת. ולפי שהדעות רבות בהשגחת האל על כל בראיו, יבואו בה הרבה פסוקים במקרא, והרבה מצוות להורות על הענין, מהיותו פינה גדולה בתורתנו. שיש כיתות בני אדם יחשבו כי השגחת ה' ב"ה על כל המינין בפרט, בין אנשים או כל שאר בעלי החיים, ויש מהן כיתות יחשבו כי השגחת ה' ב"ה על כל ענייני העולם, בין בעלי חיים או כל שאר דברים, כלומר שלא יתנועע דבר אחד קטן בעולם הזה רק בחפצו ב"ה ובגזרתו, עד שיחשבו כי בנפול עלה אחד מן האילן הוא גזר עליו שיפול, ואי אפשר שיתאחר או יקדם זמן נפילתו אפילו רגע, וזה דעת רחוק הרבה מן השכל. ויש כיתות רעות יחשבו שלא ישים השגחתו ב"ה כלל בכל ענייני העולם השפיל, בין באנשים או בשאר בעלי החיים והוא דעת הכופרים, רע ומר. ואנחנו בעלי הדת האמיתית, לפי מה ששמעתי, נשים השגחתו ב"ה על כל מיני בעלי החיים בכלל, כלומר שכל מין מן המינין הנבראין בעולם יתקיים לעולם לא יכלה ויאבד כולו, כי בהשגחתו ימצא קיום לכל דבר, ובמין האדם נאמין כי השגחתו ב"ה על כל אחד ואחד בפרט, והוא המבין אל כל מעשיהם. וכן קיבלנו מגדולינו, וגם נמצא על זה הרבה כתובים יורו כי הענין כן. ולכן הזהירנו התורה כי בהגיע אל האדם החולי הרע והוא הצרעת, שלא ייקחנו דרך מקרה, רק יחשוב מיד כי עוונותיו גרמו, וירחיק מחברת בני אדם כאדם המרוחק מרוע מעשיו, ויתחבר אל המכפר המרפא שבר החטא ויראה אליו ניגעו, ובעצתו ובדבריו ובפשפש מעשיו יוסר מעליו הנגע, כי האל ב"ה שמשגיח עליו תמיד יראה מעשה תשובתו וירפאהו, וזהו ענין ההסגרין כמו שאמרנו. (מתוך ספר החינוך)

